

UVODNIK

V kakšnem smislu so dokončne sodne odločbe lahko pravno zmotne

To je poziv k redefiniciji pojma pravne nepravilnosti dokončnih sodnih odločb. Njegovo običajno razumevanje (tj. da so dokončne sodne odločbe pravno zmotne, kadar so v nasprotju z obstoječim pravnim redom) je precej bolj problematično, kot pa se navadno predpostavlja. V tem zapisu želim pokazati, da običajno razumevanje, ki ga sicer utrjuje tudi Hart (1961: 7. pogl.), vodi v paradoks.

Težavo, ki iz tega izhaja, bo mogoče hitro doumeti, če se za uvod ustavimo ob s pravom nepovezanem paradoksu brivca, ki ga je pred sto leti širši javnosti oznanil Russell (1919: 355). Zgodba gre takole: Brivca je mogoče opredeliti kot človeka, ki brije vse tiste in zgolj tiste ljudi, ki se ne brijejo sami. Zdaj pa se vprašajmo: Kdo brije brivca? Z odgovorom na to vprašanje vznikne paradoks. Če se brivec brije sam, potem samega sebe ne brije (saj brivec brije *zgolj* tiste ljudi, ki se ne brijejo sami). Če pa se brivec ne brije sam, potem se vendarle brije (saj brivec brije *vse* tiste ljudi, ki se ne brijejo sami). Nauk zgodbe je, da brivca ni mogoče zadovoljivo opredeliti kot človeka, ki brije vse tiste in zgolj tiste ljudi, ki se ne brijejo sami, ker takšna opredelitev vodi v protislovje. Predpostavka (»Brivca je mogoče opredeliti kot človeka, ki brije vse tiste in zgolj tiste ljudi, ki ...«) je napačna.

Menim, da je treba podobno pomanjkljivost pripisati splošno sprejetemu prepričanju, po katerem je mogoče, da so dokončne sodne odločbe pravno zmotne. Razlog za mojo trditev je kratek in preprost. Predpostavimo, da sta izpolnjena naslednja dva pogoja:

- (a) soočeni smo z dokončno sodno odločbo, ki je pravno zmotna;
- (b) v obstoječem pravnem redu je pravno pravilno izpolniti dokončne sodne odločbe.

V tem primeru imamo opravka s protislovjem, saj je pravno pravilno po temtakaem izpolniti to, kar je pravno zmotno. Z drugimi besedami:

- (*) Pravno pravilno je storiti to, kar je pravno nepravilno.

Po analogiji z naukom zgodbe o paradoksu brivca bi kdo lahko zaključil, da je napačna ena od izhodiščnih predpostavk, in sicer (a). To pomeni, da dokonč-

na sodna odločba, ki bi bila pravno zmotna, ne obstaja. Prepričanje, da so takšne odločbe lahko pravno zmotne, je zgrešeno, ker vodi v protislovje. Nemogoče je, da bi bila v našem pravnem redu dokončna sodna odločba pravno nepravilna.

Tu moram seveda dodati, da ta zaključek ni edina možnost. Kot bomo videli, bi kdo lahko zavrnil tudi drugo predpostavko (in obdržal prvo) ali pa bi paradoks razrešil na katerega od bolj zapletenih načinov, ki se za to navadno uporabljajo. V kratkem preostanku tega članka bom zdaj skušal pokazati, da omenjene možnosti niso nič bolj ugodne za splošno sprejeto prepričanje, po katerem so dokončne sodne odločbe lahko pravno zmotne.

Zavrnitev druge predpostavke (to je: »V obstoječem pravnem redu je pravno pravilno izpolniti dokončne sodne odločbe.«) povzroči, da teorija izgubi vsak stik z dejanskostjo. Zavrnitev druge predpostavke namreč omeji polje uporabe takšne teorije na »nezrele« pravne rede brez instituta dokončnosti. Negotovo je, ali se takšni redi sploh štejejo za pravne. Hart (1961: 142) jih je imel v mislih, vendar niso bili v središču njegove pozornosti in tudi danes niso v središču pravoslovnega zanimanja. To pa še ni vse. Opustitev druge predpostavke, (b), pomeni, da v pravnih redih, ki jih takšna teorija obravnava, predmet, na katerega se pojem pravne nepravilnosti dokončnih sodnih odločb nanaša, sploh ne obstaja. Ta možnost je torej neuporabna.

Kot sem že nakazal, pa obstaja še nekaj bolj zapletenih načinov rešitve. Tu bom omenil dva. Eden od teh načinov je, da razdvoumimo besedno zvezo »pravno pravilno«, ki je vzrok protislovja v (*). V ta namen bi kdo lahko razlagal, da z dokončno odločbo kršeno pravilo nalaga dolžnosti sodnikom in uradnikom, medtem ko je dolžnost izpolnitve dokončnih sodnih odločb naložena posameznikom. V skladu s to razlago naj bi (*) dejansko pomenil tole: »Pravno pravilno za posameznike je storiti to, kar ni pravno pravilno za uradnike.« Paradoks bi bil s tem razrešen. *Ali pač ne* – saj imajo prav gotovo tudi uradniki dolžnost izpolniti dokončne sodne odločbe, to pa pomeni, da je paradoks še vedno tu. Uporabnejšo rešitev z razdvoumljenjem prinaša razlaga, da je, *gledano v celoti*, pravno pravilno storiti to, kar pravno ni pravilno, *če upoštevamo vse, razen enega pravila* (tj. tistega, ki nalaga izpolnitev dokončnih sodnih odločb). S tem je paradoks razrešen, vendar je tudi ta rešitev v nasprotju s splošno sprejetim prepričanjem, da so dokončne sodne odločbe lahko pravno zmotne. Kot se namreč izkaže, *gledano v celoti*, ni tako.

Za konec si na hitro pogledjmo še rešitev, ki nam bo pravnikom morda celo najbližja. Ugotovili bomo, da obravnavana težava ni prav nič posebnega. Opravka imamo z antinomijo med pravilom, ki nalaga izpolnitev dokončnih sodnih odločb, in pravilom, ki ga odločba krši. Antinomije so v pravu pogoste, pravniki pa jih razrešujemo v skladu z merili nadrejenosti, posebnosti in kronologije. Ker je pravilo, po katerem je pravno pravilno izpolniti dokončno sodno odločbo, nedvomno ustavnega ranga (izhaja namreč iz načela pravne države),

sta možnosti dve. V primeru, da je drugo pravilo hierarhično podrejeno prve-
mu, prevlada slednje. V primeru, da je ustavnega ranga tudi drugo pravilo, pa
bo antinomijo mogoče razrešiti le z razlaganjem, ki ga izvedejo sodišča z do-
končno sodno odločbo. V obeh primerih prevlada rešitev, potrjena z dokončno
sodno odločbo, običajno razumevanje pa se tako izkaže za zgrešeno.

V tem zapisu sem pokazal, da običajno razumevanje, po katerem so do-
končne sodne odločbe lahko pravno zmotne, vodi v paradoks. Na hitro smo
preizkusili tudi tri načine razrešitve paradoksa (zavrnitev ene od predpostavk,
razdvoumljenje in razrešitev antinomije). Kot se je izkazalo, nobena od obrav-
navanih rešitev ne pritrdi razumevanju, da so dokončne sodne odločbe lahko
pravno zmotne. To ne izpodbije dejstva, da je takšno razumevanje intuitivno
utemeljeno, pokaže pa, da moramo biti (tudi) v pravnem govoru bolj pozorni
pri sprejemanju prepričanj, ki temeljijo na intuiciji.

Andrej Kristan,

Pravna fakulteta Univerze v Gironi

Bibliografija

Herbert H. L. HART, 1961: *The Concept of Law*.
Oxford: Clarendon Press.

Bertrand RUSSELL, 1919: The Logic of Philosophical
Atomism. *The Monist*, Vol. 29, No. 3 (July,
1919): 345–380. URL : <http://www.jstor.org/stable/27900748>.